

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.64-1.3>**О. В. Джус**кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри професійної освіти та інноваційних технологій
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»**ФАХОВА ПІДГОТОВКА МОЛОДІ ЯК СКЛАДНИК ЗМІСТУ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРОФЕСІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ
УКРАЇНСЬКОГО ЗАРУБІЖЖЯ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ.**

У статті проаналізовано особливості організації, зміст фахової підготовки, наукової, допомогової та громадсько-культурної діяльності професійних громадських об'єднань у Чехословацькій Республіці упродовж 1922–1940 рр. Серед них – Товариство українських інженерів, Спілка українських інженерів на Словаччині, Спілка українських техніків сільського господарства, Спілка українських лікарів, Спілка українських лісівників, Союз українських журналістів і письменників на чужині, Товариство українських журналістів і письменників.

З'ясовано провідні напрями діяльності професійних громадських об'єднань української науково-технічної інтелігенції у Чехословаччині міжвоєнної доби: організаційний, допомоговий, науковий і громадсько-культурний.

Акцентовано на компетентнісному підході до проблеми, ролі у професійному становленні визначних культурно-освітніх діячів української еміграції, імплементації європейського досвіду у професійну підготовку майбутніх фахівців і вдосконалення фахової майстерності спеціалістів.

Простежено просвітницько-виховний контекст функціонування українських професійних організацій 20–30-х рр. ХХ ст. у Чехословацькій Республіці, зокрема видання фахової літератури, популяризації наукових знань у середовищі української еміграції.

Представлено інституційні форми та види підвищення кваліфікації членів професійних організацій науково-технічної інтелігенції українського зарубіжжя через формування спеціально-, загально-, особистісно- та ключових компетентностей майбутніх спеціалістів.

Наголошено на важливому аспекті використання свого перебування в еміграції українцями як можливості просування за кордоном українських національних інтересів, що проявилось у протестах проти окремих аспектів політики СРСР і Польщі на українських землях, у боротьбі з антиукраїнськими акціями тощо.

Ключові слова: еміграція, професійна підготовка, просвіта, професійні організації, науково-технічна інтелігенція, зміст діяльності, культурно-освітня та організаційна діяльність.

Постановка проблеми. Потреба повернення в сучасну професійну освіту України досвіду в царині підготовки в навчальних закладах української діаспори спеціалістів для різних галузей трудової діяльності, збереження етнічної та духовної самобутності поколінь українців, народжених поза межами своєї батьківщини, їх ідентифікації із землею батьків, з усіма культурними надбаннями українського народу зумовлює поглиблене вивчення питання фахової підготовки молоді у змісті діяльності громадських організацій професійних товариств і об'єднань українського зарубіжжя, передовсім міжвоєнної доби.

Проблема, означена в заголовку статті, актуалізується також пошуками нових підходів до професійної підготовки молоді незалежної України, її переорієнтації на формування компетентностей, що сприятимуть успішній самореалізації та громадянському становленню.

Професійні товариства і об'єднання (спілки) українського зарубіжжя першої третини ХХ ст. чи не найяскравіше були репрезентовані у Чехо-

словацькій Республіці, оскільки саме в цій державі найбільш повно знайшла свій вияв культурно-освітня праця українських емігрантів другої хвилі завдяки підтримці уряду, зокрема т. зв. «Руської допомогової акції» [1; с. 478]. Бурхливий розвій і діяльність професійних товариств були зумовлені як наявністю високофахових спеціалістів із різних галузей, які провадили викладацьку діяльність у високих школах Чехословацької Республіки (Українському вільному університеті, Українській господарській академії, Українському високому педагогічному інституті ім. М. Драгоманова, Українській студії пластичного мистецтва, Українському соціологічному інституті), так і численною когортою їх абітурієнтів і випускників, які гуртувалися і були залучені до наукової, допомогової і громадсько-культурної діяльності цих професійних спілок і визначали їх галузеву спрямованість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний інформаційний матеріал із проблеми дослідження містять монографія Т. Боряк

«Документальна спадщина української еміграції в Європі: Празький архів (1945–2010)», праці «Українська еміграція: від минувшини до сьогодення» (за ред. Б. Лановика), «Зарубіжні українці: Довідник» (кер. авт. кол. С. Лазебник), «Закордонне українство» (В. Євтух, В. Трощинський, А. Попок), 15-томник «Українці в світі» (В. Трощинський, А. Шевченко), «Українська діаспора: розселення українців у зарубіжних країнах» (Ф. Заставний), «Українці за межами УРСР (1918–1940)» (В. Трощинський, А. Шевченко, Р. Симоненко та інші), «Українці в зарубіжному світі» (А. Шлепаков та інші), «Українці у діаспорі» (О. Російський), «Українська наука на міжнародній арені: наукова співпраця у міжвоєнний період» (Г. Саган), «Українська політична еміграція 1919–1945 рр.: Документи і матеріали» (кер. кол. упоряд. – В. Лозицький), «Українська еміграційна преса у Чехословацькій Республіці (20–30-ті рр. XX ст.)» (М. Савка), «Преса української еміграції в Польщі» (О. Вішка), «Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості (науково-довідкове видання)» (упоряд. В. Просалова) та інші.

Питання змісту діяльності професійних організацій українського зарубіжжя першої третини ХХ ст. репрезентовані також у наукових працях дослідників української діаспори (С. Наріжний [2; 3], П. Джуль, М. Семчишин [4; 5]), вчених незалежної України (І. Битюк [6], В. Власенко [7], Я. Ганіткевич [8], М. Євтух, В. Кемінь [9], Н. Коцур [10], М. Бойчак [11]) та інші.

Мета статті. Вищевикладене зумовило аналіз фахової підготовки молоді як складника змісту діяльності професійних громадських організацій українського зарубіжжя першої третини ХХ ст. загалом і науково-технічної інтелігенції зокрема.

Виклад основного матеріалу. Зауважимо, що в Чехословацькій Республіці упродовж 20–30-х рр. ХХ ст. діяло близько семи професійних організацій науково-технічної інтелігенції: Товариство українських інженерів (Прага), Спілка українських інженерів на Словаччині (Братислава), Спілка українських техніків сільського господарства (Подєбради), Спілка українських лікарів (Прага), Спілка українських лісівників (Подєбради), Союз українських журналістів і письменників на чужині (Прага), Товариство українських журналістів і письменників (Прага) та інші. Усіх їх об'єднували певна професія (фах), професійна спрямованість діяльності, а також бажання задовольнити матеріальні й культурні потреби своїх членів, більшість з яких були кваліфікованими робітниками із закінченою чи незакінченою (студенти) вищою освітою.

Вагомим чинником виникнення українських емігрантських організацій була не лише активність українців чи лояльне ставлення до них керівництва уряду Чехословаччини, а й досвід розбудови

громадянського суспільства у молодій державі. На думку Л. Божук, період існування Першої Чехословацької Республіки став часом піднесення громадської активності та динамічного утворення громадських об'єднань як органічного складника суспільно-політичного організму держави [12]. Відповідно, відбулося запозичення українцями досвіду громадсько-політичної діяльності чехів і словаків. При цьому українські громадські професійні організації функціонували у правовому полі Чехословацької Республіки, поступово інтегрувавшись у нього.

Значною мірою зусиллями творців цих професійних організацій та їх членами й однодумцями уже на початку 1920-х рр. були закладені основи функціонування в позаукраїнському європейському просторі економічної (К. Безкровний, М. Добриловський, К. Коберський, О. Мицюк, В. Тимошенко), математичної (О. Вілінський, В. Дяконенко, С. Романовський), фізичної (М. Галаган), біологічної (В. Гармашів, Ю. Русов), хімічної (І. Горбачевський, С. Комарецький), геодезичної (Л. Грабина), астрономічної (Ф. Гула), географічної (С. Рудницький, М. Дольницький, В. Кубійович), агрономічної (В. Доманицький, П. Дубрівний, К. Осауленко, В. Чередиїв) наук, правознавства (О. Ейхельман, К. Лоський, С. Дністрянський, С. Шелухін), кооперації (С. Бородаєвський, В. Коваль, Б. Мартос), лісівництва (Б. Іваницький, С. Колубаїв, М. Косюра, К. Подоляк), ветеринарії (В. Королів-Старий), меліорації (І. Шовгенів), металознавства і металургії (І. Фещенко-Чопівський), прикладної медицини (А. Гончарів-Гончаренко, Ю. Добриловський) та інших. Важливим чинником самовиявлення українців у міжнародній науково-професійній діяльності стало входження у 1926 р. створеного за рік до того в Празі Академічного комітету (голова – проф. О. Колесса, секретар – проф. О. Шульгин) до Комісії Міжнародної інтелектуальної співпраці при Лізі Націй.

Ці процеси стали можливими завдяки потужній науковій роботі, якій передувала (чи яку супроводжувала) організаційна й «допомогова» праця задля підвищення професійної кваліфікації емігрантів, виданню фахової літератури, популяризації наукових знань у середовищі української еміграції, що посідали важливе місце в діяльності професійних об'єднань науково-технічної інтелігенції в Чехословаччині. Усі вони характеризувалися сукупністю специфічних ознак, а саме: 1) об'єднанням представників виключно однієї професії або фаху; 2) професійною спрямованістю діяльності; 3) задоволенням матеріальних і культурних потреб своїх членів як одним з основних напрямів діяльності тощо.

Основними джерелами для фінансування діяльності більшості професійних організацій

науково-технічної інтелігенції були вступні та членські внески (за винятком Спілки українських лікарів і Спілки українських техніків сільського господарства) [2, с. 220]. Період їх існування теж відрізнявся. Найменш тривалим він був у Спілки українських лісівників (до 1933 р.). Внаслідок постанов керівництва Протекторату Чехії та Моравії й Гестапо у 1939 р. самоліквідувалися Спілка українських техніків сільського господарства, Союз українських журналістів і письменників (7 жовтня 1939 р.) [13, арк. 57 зв.] і Товариство українських інженерів (10 жовтня 1939 р.) [14, арк. 67]. Найдовше проіснували Спілка українських лікарів (до 1940 р.) та Спілка українських інженерів на Словаччині (до 1943 р.). Тобто виникнення та розвиток професійних організацій української науково-технічної інтелігенції відбувся у різний час та різних умовах: якщо Українське правниче товариство, Спілка українських лікарів та Спілка українських техніків сільського господарства виникли на початку 1920-х рр. і користувалися допомогою у межах «Російської акції допомоги», то решта утворилися вже після її згорання.

Зміст діяльності окремих із них (Спілки українських лікарів, Українського педагогічного товариства) висвітлені в окремих публікаціях авторки [15; 16], тому зупинимось більш детально на інших.

Провідним напрямом діяльності професійних громадських об'єднань української науково-технічної інтелігенції у Чехословаччині міжвоєнної доби були організаційний, допомогівий, науковий і громадсько-культурний.

Перший мав на меті реалізувати завдання щодо об'єднання українських емігрантів однієї професії, пропагувати їхні ідеї у місцях нового поселення емігрантів і за межами Чехословаччини. Як результат – зростання чисельності професійних об'єднань, оформлення їх структури та організація діяльності.

Невіддільним складником діяльності аналізованих професійних організацій виступала матеріальна допомога її членам. Наприклад, Спілка українських техніків сільського господарства упродовж 1926 р. надала фінансову підтримку своїм членам у розмірі 3 400 крон, а для українських емігрантських організацій – 400 крон, що загалом дорівнювало 17 % від загальних витрат. У 1924 р. її Управа домоглася від МЗС Чехословацької Республіки виділення на підготовку наукових праць у галузі сільського господарства щомісячної допомоги в розмірі 1 500 крон. Усього протягом травня 1925 – березня 1926 рр. на допомогу своїм членам Спілка українських техніків сільського господарства витратила 6 550 крон [17, арк. 35, 38].

Для збору допомоги незаможним студентам Української господарської академії при Товаристві українських інженерів було створено «Фонд ім. І. Горбачевського», у якому в 1935 р. налічувалося 130 крон [18, арк. 2 зв.].

Варто наголосити й на підтримці безробітних українських інженерів із Закарпаття, які після поразки українців у боротьбі за незалежність Карпатської України 14 березня 1939 р. змушені були перебратися до Братислави. Потреба у їх тривалій матеріальній підтримці підштовхнула Управу Спілки українських інженерів на Словаччині налагодити зв'язок з іншими емігрантськими об'єднаннями. З цього приводу її секретар С. Зеркаль провів переговори про збір коштів з О. Гончарем – головою Українського робітничого союзу у США. Їх результатом у 1939 р. став прибуток «Допомогового фонду» у розмірі 30 784 крони [19, с. 9]. Товариство українських інженерів за посередництва Комітету для допомоги студентам передало 100 крон для дітей біженців та долучилося до створення «Українського комітету допомоги збігцям з Карпатської України», для якого виділило 500 крон [20, арк. 56 зв, 57 зв, 62 зв.].

Питання працевлаштування та приклади підтримки українських фахівців в умовах чужини, скрутного матеріального становища і законодавчих ініціатив чехословацької влади щодо захисту місцевого ринку праці від чужинців були життєво важливими для українських емігрантів. Оскільки власні можливості не давали змоги самостійно займатися пошуками роботи, їм у цьому допомагали професійні громадські об'єднання.

Наприклад, при Спілці українських техніків сільського господарства для вирішення цих питань діяло Бюро праці. До кола його повноважень входили пошуки можливостей влаштувати українських емігрантів як у Європі, так і в Америці [2, с. 239]. Праця у цьому напрямі дала певні позитивні результати, завдяки чому п'ять випускників агрономічного відділу Української господарської академії отримали роботу на території Канади [21].

Проблему безробітних інженерів-емігрантів Товариство українських інженерів у Празі прагнуло вирішити шляхом їх направлення на роботу в українські установи та фірми. Для цього його Управа неодноразово зверталася до емігрантів за інформацією про вільні робочі місця. Щодо працевлаштування на території Галичини Товариство українських інженерів регулярно листувалося з Українським технічним товариством у Львові, однак зусилля в напрямі «приміщення безробітних інженерів на працю <...> не дали позитивних наслідків» [18, арк. 20].

Слід наголосити, що пошуком роботи для українських емігрантів займався також Союз організацій інженерів українців на еміграції. Зусиллями працівників Бюро праці, що діяло при ньому, вдалося працевлаштувати трьох інженерів і виділити кошти для їх переїзду до місця роботи в Румунію, на Волинь і в Брно. За його ініціативи у 1933 р. відбулася міжорганізаційна нарада у Празі, яка вирішила розгорнути діяльність у напрямі

полегшення отримання дозволу на працю та отримання громадянства в ЧСР [22].

Але чи не наймасштабнішою акцією у діяльності Спілки українських інженерів на Словаччині стала боротьба за юридичне визнання дипломів Української господарської академії і прирівняння їх до дипломів фахових чехословацьких навчальних закладів. До 1933 р. у цьому напрямі працювала Управа Спілки українських інженерів, а після 25 червня 1933 р. при ній була створена спеціальна Комісія абсолювентів (випускників), до складу якої увійшли Є. Науменко, Я. Івантишин і В. Сімонович [19, с. 15]. Однак це питання вирішити не вдалося.

Інші професійні організації зосередили основну увагу у своїй діяльності на науковій та культурно-просвітницькій роботі.

Поважне місце в діяльності професійних об'єднань науково-технічної інтелігенції посіла наукова робота для підвищення професійної кваліфікації емігрантів, видання фахової літератури, популяризації наукових знань у середовищі української еміграції. У цьому контексті показовою видається діяльність Спілки українських лікарів, репрезентована такою видавничою продукцією: «Латинсько-український медичний словник» М. Галіна (1926 р.), шість номерів «Українського медичного вісника» – першого науково-методичного видання українською мовою (1923–1925), 10 посібників для вищої школи з медичних дисциплін, зокрема такі: «Загальна біологія» і «Остеологія» (А. Старков); перший український науковий підручник з анатомії «Коротка анатомія для студентів медицини» (М. Павлічук); «Шкільна гігієна» (В. Гармашів); «Загальна гігієна» (А. Гончаренко); «Соціальна гігієна» (Б. Матюшенко) та інші [15].

Видання фахової літератури посідало значне місце і в діяльності Спілки українських техніків сільського господарства. Праці її членів в основному виходили друком у часописі «Сільськогосподарський збірник» за редакцією К. Мацієвича. У 1927 р. вийшов друком «Російсько-український сільськогосподарський словник» (літери А–К), основним укладачем якого був голова термінологічної комісії Української господарської академії Є. Чикаленко, та «Лісотехнічний німецько-український словник» [17, арк. 2, 11.].

Видавнича діяльність Союзу організацій інженерів-українців на еміграції реалізувалася в чотирьох номерах (до 15 листопада 1934 р.) його друкованого органу «Український інженер» [23, арк. 2, 11].

Невимушений, але системний характер мала популяризація технічних наук у Товаристві українських інженерів через цикл доповідей на технічні та господарські теми, які проходили в кав'ярні «Метро» у Празі. Серед тем, прочитаних членами товариства і запрошеними доповідачами, варто назвати «Технократія, раціоналізація, стаханів-

щина» А. Галька (8 лютого 1936 р.) [18, арк. 4 зв.], враження з подорожі Галичиною та Волиню В. Приходька (16 жовтня 1936 р.) [24, с. 2], «Культурно-громадська праця на Підкарпатті» майбутнього прем'єр-міністра Карпатської України Ю. Ревая (13 травня 1936 р.) [25, с. 5], «Український технічно-господарський інститут позаочного навчання» Б. Мартоса [26, с. 2] та інше.

З 2 жовтня 1936 р. Управа Товариства українських інженерів планувала розпочати регулярні та систематичні студії семінарського типу. Кожен реферат, поданий до товариства у письмовій формі, передбачалося обговорювати на зібраннях товариства. Для цього його Управа закликала інженерів розібрати теми, подані в «Комунікаті» (Ч. 5, 1936 р.), і опрацювати їх у зазначені терміни, ілюструвавши дотичними статистичними даними [18, арк. 11-11 зв.] тощо. Обговорення рефератів і доповідей було одним із провідних напрямів культурно-просвітницької діяльності Товариства українських інженерів аж до його ліквідації. У 1937 р. товариство долучилося до створення «Української сільськогосподарської енциклопедії», що вийшла друком у Львові [18, арк. 22].

Наукову роботу Союзу організацій українців-інженерів на еміграції координувало Науково-технічне бюро, яке виникло при Головній управі 6 листопада 1934 р. Серед його завдань були такі: 1) сприяння розвитку української фахової літератури; 2) поширення фахової освіти серед членів Союзу організацій українців-інженерів шляхом доповідей; 3) забезпечення українських інженерів фаховою літературою; 4) надання допомоги українцям-емігрантам шляхом виконання наукових і технічних робіт. У структурі Науково-технічного бюро діяли чотири секції: економічно-статистична, хімічно-промислова, агрономічно-лісова та водного господарства [27]. Практичним результатом діяльності Науково-технічного бюро були підготовка і проведення доповідей на різні господарські теми.

Значну увагу професійні об'єднання науково-технічної інтелігенції надавали організації доступу українських емігрантів до засобів масової інформації, художньої, науково-популярної та фахової літератури. Як приклад активної роботи в цій сфері варто назвати Спілку українських інженерів на Словаччині. За допомогою Української громади «Єдність» вона у липні 1930 р. організувала в Братиславі читальню, серед фондів якої були часописи та журнали «Діло», «Громадський голос», «Народна воля», «Технічні вісті», «Сільський господар» та інше [27, с. 2]. Співпраця цих емігрантських об'єднань не тільки дала змогу охопити більшу кількість українських емігрантів, але й мінімізувала витрати на реалізацію цього проекту. З 10 січня 1934 р. при Спілці українських інженерів на Словаччині почала функціонувати

бібліотека (до 15 березня 1935 р. її бібліотечний фонд становив до 700 книг із різних галузей знань) [18, с. 3], піклуючись не тільки про культурний розвиток українських емігрантів, а й поширюючи свій вплив на етнічні українські землі. Варто наголосити, що видатки на культурно-просвітницьку роботу були основною статтею витрат. 1933 р. на передплату часописів, журналів і потреби бібліотеки Спілка українських інженерів виділила 40 % від усіх фінансових надходжень [30, арк. 10 зв.].

Вважаємо за потрібне наголосити й на важливому аспекті використання свого перебування в еміграції українцями як можливості просування за кордоном українських національних інтересів. Це насамперед проявилось у протестах проти окремих аспектів політики СРСР і Польщі на українських землях, в боротьбі з антиукраїнськими акціями тощо.

Наприклад, у грудні 1929 р. члени Спілки українських техніків сільського господарства з професорсько-викладацького складу Української господарської академії підписали резолюцію-протест проти масових арештів в УСРР (справа «Спілки визволення України»).

Союз українських журналістів і письменників на чужині спільно з Товариством українських журналістів і письменників і узгоджено з Комітетом порятунку України 29 жовтня 1933 р. провів у Празі жалобні збори з протестом проти політики більшовиків. Ще раніше, у червні 1933 р., Союз українських журналістів і письменників на чужині у чехословацьких часописах помістив українською, французькою та чеською мовами комунікат щодо голоду і репресій на Україні, відозви до організацій журналістів і письменників з усього світу. Союз українських журналістів і письменників на чужині також надіслав персональні листи з подякою англійським діячам, що виступали за автономію Галичини у складі Польщі, у яких просив британців підняти питання становища українців в УСРР [31, арк. 62 зв – 63].

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи вищевикладене, зауважимо, що вивчення та аналіз фахової підготовки молоді як складника змісту діяльності професійних організацій науково-технічної інтелігенції українського зарубіжжя першої третини ХХ ст. дали змогу систематизувати й узагальнити наявну інформацію щодо цього питання, актуалізувати дані щодо національно-громадянського виховання членів обраних для вивчення професійних об'єднань в історико-педагогічній ретроспективі, висвітлити їх роль у збереженні національних традицій професійної підготовки фахівців у чужомовному оточенні та використанні найновіших здобутків світової практики фахової підготовки спеціалістів із різних галузей знань задля впровадження їх в умовах незалежної України.

Подальших досліджень потребують аналогічні питання діяльності професійно-громадських організацій у другій половині ХХ ст., які продовжили традиції підтримки і фахового становлення українських студентів у діаспорі.

Список використаної літератури:

1. Ульяновська С.В., Ульяновський В.І. Українська наукова і культурницька еміграція у Чехословаччині між двома світовими війнами / у кн.: *Українська культура* : Лекції за редакцією Д. Антоновича / упор. С. Ульяновська. Київ : Либідь, 1993. С. 477–498.
2. Наріжний С.П. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Прага, 1942. 372 с.
3. Наріжний С.П. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919–1939 (матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої). Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 1999. 272 с.
4. Матеріали до історії української медицини / за ред. П. Джуль та ін. Чикаго : Видання Українського Лікарського Товариства Північної Америки, 1988. Т. 2. 298 с.
5. Семчишин М. Тисяча років української культури. Київ : АТ «Друга рука»; МП «Фенікс», 1993. 550 с.
6. Битюк І.В. Діяльність союзу українських журналістів та письменників: празький період (1923–1939 рр.). *Актуальні питання вітчизняної та світової історії* : збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції, 23–24 квітня 2010 року / за заг. ред. С.І. Дегтярьова. Суми: СумДУ, 2010. С. 85–90.
7. Власенко В.М. З історії Української господарської академії в Подєбрадах (ЧСР). *Актуальні питання історії та культурології* : матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студентів. Суми : СумДУ, 2006. С. 3–12.
8. Ганіткевич Я.В. Історія української медицини в датах та іменах. Львів : НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського, 2004. 365 с.
9. Кемінь В.П. Розвиток освіти й педагогічної думки українців у країнах Центральної, Східної та Південно-Східної Європи (1918–1996 рр.) / за ред. М.Б. Євтуха. Київ : Тов. Міжнар. фін. агенція, 1997. 234 с.
10. Коцур Н.І. Спілка українських лікарів у Чехословаччині (20–40-ві рр. ХХ ст.) : науково-організаційна громадська діяльність. *Переяславський літопис*. 2016. Вип. 10. С. 136–145.
11. Бойчак М.П., Лякіна Р.М. Українські лікарі за кордоном (Польща 1920–1924, Чехословаччина 1922–1940 рр.) : монографія. Київ : Медінформ, 2009. 190 с.

12. Божук Л.В. Українські жіночі організації в контексті розвитку громадянського суспільства Чехословаччини у міжвоєнний період. *Вплив Першої Чехословацької Республіки на розвиток демократії в Центральній і Східній Європі* : матеріали чесько-укр. наук.-практ. конф., м. Київ, 2 листопада 2013 р. / Л.Ф. Мухіна та ін. Київ : НАУ, 2014. С. 56–64.
13. Протоколи зборів і засідань Управи Союзу Українських журналістів і письменників на чужині за 1932–1939 рр. *ЦДАГО України*. Ф. 269. Оп. 1. Спр. 1099.
14. Протоколи загальних зборів та товариських сходин товариства (4 червня 1932 – 27 травня 1939 рр.). *ЦДАВО України*. Ф. 3940. Оп. 2. Спр. 3.
15. Theory and practice of introduction of competence approach to higher education in Ukraine : monograph / edit. I.M. Trubavina, S.T. Zolotukhina. Vienna : Premier Publishing, 2019. P. 329–337.
16. Джус О.В. Місце і роль Українського педагогічного товариства у професійному становленні молоді в Чехословацькій Республіці міжвоєнної доби. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка*. 2018. № 2 (21). С. 16–20.
17. Протоколи засідань управи товариства, загальних зборів, зборів 1-го делегатського з'їзду (12 січня 1922 – 3 лютого 1939 рр.). *ЦДАВО України*. Ф. 3841. Оп. 1. Спр. 4. 158 арк.
18. Комунікат буржуазно-націоналістичного «Товариства українських інженерів в Чехословаччині». *ЦДАВО України*. Ф. 3940. Оп. 1. Спр. 1.
19. Зеркаль С.П. Життя та діяльність Спілки українських інженерів на Словаччині за 10 років. *Бюлетень Спілки українських інженерів на Словаччині*. 1940. 10 квітня. Ч. 10. С. 2–17.
20. Протоколи засідань управи товариства та товариських сходин (26 листопада 1936 – 7 липня 1937 рр.). *ЦДАВО України*. Ф. 3940. Оп. 2. Спр. 3.
21. Svaz organizací inženýrů-Ukrajinců v emigraci v ČSR se sídlem v Poděbradech (1930–1942). *Státní ústřední archiv v Praze*. Č. f. 820. Karton 39. Inv. č. 251. F. 327.
22. Svaz organizací inženýrů-Ukrajinců v emigraci v ČSR se sídlem v Poděbradech (1930–1942). *Státní ústřední archiv v Praze*. Č. f. 820. Karton 40. Inv. č. 255. F. 258 259.
23. Союз організацій інженерів-українців на еміграції. *ЦДАЗУ*. Ф. 12. Оп. 1. Спр. 24.
24. Український Тиждень. 1936. 2 листопада. Ч. 37 (195). С. 2.
25. Український Тиждень. 1936. 1 червня. Ч. 23 (181). С. 5.
26. Український Тиждень. 1936. 9 листопада. Ч. 38 (196). С. 2.
27. Svaz organizací inženýrů-Ukrajinců v emigraci v ČSR se sídlem v Poděbradech (1930–1942). *Státní ústřední archiv v Praze*. Č. f. 820. Karton 40. Inv. č. 253. F. 35.
28. Бюлетень Спілки українських інженерів на Словаччині. 1932. 10 квітня. Ч. 2.
29. Бюлетень Спілки українських інженерів на Словаччині. 1935. 15 березня. Ч. 8.
30. Інформаційні бюлетені спілки українських інженерів на Словаччині (31 жовтня 1931 – 14 травня 1936 рр.). *ЦДАВО України*. Ф. 3940. Оп. 2. Спр. 9.
31. Протоколи установчих і загальних зборів членів Союзу українських журналістів і письменників на чужині. *ЦДАГО України*. Ф. 269. Оп. 1. Спр. 1098. Арк. 62 зв - 63.

Dzhus O. Professional training of youth as an integral part of the content of the professional organizations of the scientific and technical intelligentsia of the Ukrainian foreign state of the first third of the twentieth century

The article analyzes the peculiarities of the organization, the content of professional training, scientific, auxiliary and public-cultural activities of professional associations in the Czechoslovak Republic during the period from 1922 to 1940. Among them: the Society of Ukrainian Engineers, the Union of Ukrainian Engineers in Slovakia, the Union of Ukrainian Agricultural Technicians, The Union of Ukrainian Physicians, the Union of Ukrainian Foresters, the Union of Ukrainian Journalists and Writers in Foreign Countries, the Society of Ukrainian Journalists and Writers.

The main directions of activity of professional public associations of the Ukrainian scientific and technical intelligentsia in the Czechoslovakia of the interwar period: organizational, auxiliary, scientific and public-cultural.

The emphasis is on the competent approach of the problem, the role of professional development of Ukrainian prominent cultural and educational figures of Ukrainian emigration, the implementation of European experience in the training of future specialists and the improvement of professional skills of specialists.

The educational and educational context of the functioning of Ukrainian professional organizations of the 1920's and 30's of the 20th century was traced in the Czechoslovak Republic, in particular the publication of professional literature, the promotion of scientific knowledge in the environment of Ukrainian emigration.

The institutional forms and types of professional development of members of professional organizations of the scientific and technical intelligentsia of Ukrainian foreign countries are presented through the formation of special, general, personality and key competences of future specialists.

It was emphasized on the important aspect of using their stay in emigration by Ukrainians as an opportunity to move abroad of Ukrainian national interests, manifested in protest against certain aspects of USSR and Polish politics in the Ukrainian lands, in the fight against anti-Ukrainian actions, etc.

Key words: emigration, professional training, education, professional organizations, scientific and technical intelligentsia, content of activities, cultural-educational and organizational activities.